

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

Porcsalma

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

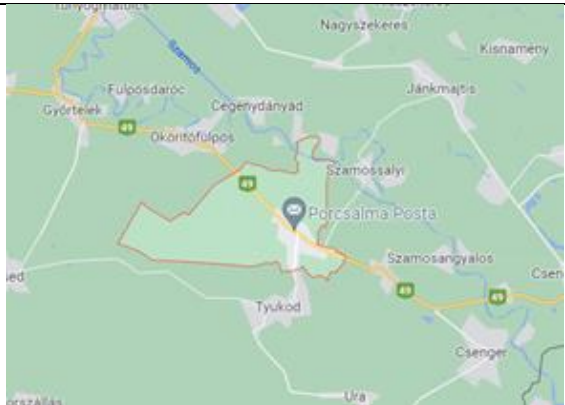

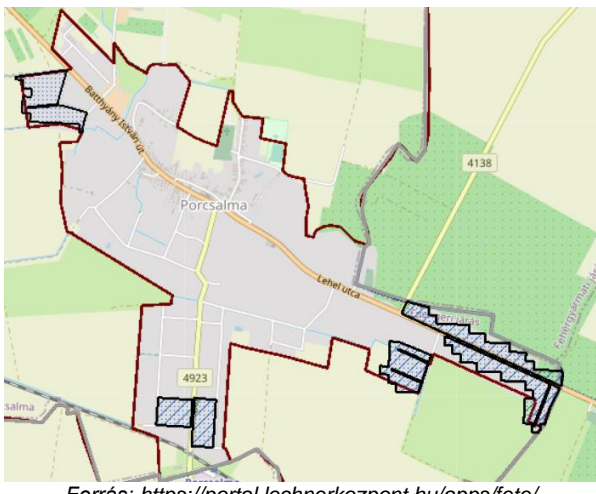
Porcsalma

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Csengeri járás

Szervezet neve: Magyar Református Szeretetszolgálat Alapítvány

Dátum: 2022.05.29.

Forrás: https://www.google.com/maps/place/Porcsalma	Terület: 31 km Lakónépesség: 2 7 12 fő Jogállás: Község Járás: Csengeri Megye: Szabolcs-Szatmár-Bereg Társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: Igen Jelentős munkanélküliséggel sújtott település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: Igen
Település térképe	Jogosultság adatok
Forrás: https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/fete/	Forrás: https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/fete/
Eladósodottság-térkép	Szegregátum-térkép

ADATTÁBLA

	KSH adata	HELYI BECSLÉS
Település neve	Porcsalma	
Megye	Szabolcs-Szatmár-Bereg	
Járás	Csengeri	
Programba vonás köre	3	
Szervezet neve	Magyar Református Szeretetszolgálat Alapítvány	
Lakosságszám (2021)	2713	
Lakosságszám változása 2021/2011 (%)	101%	
15 év alattiak aránya (2021)	21,3%	
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	105%	
60 éves és idősebbek aránya	23%	
60 éves és idősebbek arányának változása 2021/2012 (%)	111%	
Lakásszám (2011)	998	
Üres lakások száma (2011)	100	
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	905	
Lakásszám a szegregátumban (2011)	213	
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	905	
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	251	
Lakások száma (2019)	999	
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	808	
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	725	
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	1010	
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	662	
WC nélküli lakások száma (2011)	264	
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	60	
Egy szobára jutó lakó (2021)	1	
Egy főre jutó szja alap, Ft (2019)	2337594 Ft	
Egy főre jutó szja alap klaszter átlagtól való eltérése,% (2019)	98%	
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	2750000 Ft	
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	52	
Kiinduló kvóta érték kerekítve	19	

A település leírása

A település pozíciója (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

A település fekvése, távolsága a járásközponttól, megyeszékhelytől, nagyobb munkaerőpiaci központtól, illetve közösségi közlekedés helyzete. Növekvő vagy csökkenő lakosság, el- és bevándorlás mértéke, szegregátumban élők/roma lakosság aránya. Helyi és térségi gazdaság munkaerőfelszívó képessége a célcsoport szempontjából. A településen elérhető szolgáltatások. A célcsoportot érintő, lakhatási és foglalkoztatási szempontból releváns önkormányzati fejlesztések felsorolása az elmúlt időszakban.

Porcsalma nagyközség Szabolcs-Szatmár-Bereg megye délkeleti részén, a Szatmári-síkságon, a Csengeri járásban a 49-es főúton helyezkedik el. A Megyeszékhelytől 72 km-re, a Magyar-Román határtól 13 km-re található. Mátészalkától 24, Fehérgyarmattól 17, A legközelebbi szomszédos települések közül Pátyodtól 2,5, Tyukodtól 4,5, Ökörítőfülpöستől pedig 5,5 kilométer választja el.

Porcsalma 2 693 fő lakosú nagyközség, a Csengeri Járás területén, a 49-es főút mentén helyezkedik el. A település szerkezetét tekintve hosszban a főút két oldalán épül.¹

A település infrastruktúráis, intézményi és szolgáltatásokkal való ellátottsága:

A település központjában helyezkednek el a község legjelentősebb intézményei, kereskedelmi létesítményei:

- Polgármesteri Hivatal,
- Kis Áron Általános iskola,
- Református templom,
- Takarékszövetkezet,
- Szociális Szolgáltató Központ,
- posta,
- gyógyszertár,
- élelmiszerbolt,
- dohánybolt,
- ruházati kereskedés.

A falu polgármestere Kanyó Imre. Naponta több alkalommal keresik fel a lakosok.

Az önkormányzat évente tart a lakosoknak közmeghallgatást, nyilvánosak a testületi ülések. A polgármesteri hivatalban 12 fő dolgozik főállásban, 7 tagú a képviselőtestülete. Roma Nemzetiségi önkormányzat működik, 1 elnök és 3 tag. A településen 930 háztartás van.²

Intézményhálózat, szolgáltatások:

- Porcsalmai Kiss Áron Általános Iskola
- Porcsalma Mese kert Óvoda és Bólcsoede
- Biztos Kezdet Gyerekház
- Községi Ház
- Kolibri Alapfokú Művészeti Iskola
- Községi Könyvtár
- Szociális Szolgáltató Központ
- Önkormányzati Konyha
- Tanoda
- Felnőtt házi orvos,
- Fogorvosi alapellátás,
- Védőnő,
- Könyvtár,
- Helytörténeti múzeum és művelődési ház.

A településen működik Roma nemzetiségi önkormányzat, elnök Ötvös Barnabás.

¹ Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

² Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

Közlekedés: Vasútvonalak közül a települést a Mátészalka–Csenger-vasútvonal érinti (5 járat/nap), melynek egy megálló pontja Porcsalma-Tyukod vasútállomás, a két névadó település határvonalán helyezkedik el.³ A közvetlen közúti elérését az abból kiágazó 49 337-es számú mellékút biztosítja.

A településen 8 menetrendszerinti buszjárat halad át:⁴

- Nyíregyháza-Nyírbátor-Mátészalka-Csenger
- Nyíregyháza-M3 autópálya-Mátészalka-Szamosangyalos-Csenger
- Mátészalka-Porcsalma
- Mátészalka-Porcsalma-Pátyod-Csenger
- Debrecen-Nyírbátor-Vállaj-Mátészalka-Csenger
- Mátészalka-Porcsalma-Pátyod-Szamosangyalos-Csenger
- Mátészalka-Porcsalma-Ura-Csenger
- Fehérgyarmat-Győrtelek-Porcsalma-Csenger

Legközelebbi határátkelőhely Románia felé: Csengersima. Legfontosabb közlekedési útvonala a 49-es főút.

Az Önkormányzat lakhatási szempontól releváns, nyertes pályázata:

	Cím	Pályázati azonosító	elnyert támogatás
	Lakhatási körülmények javítása és környezeti infrastruktúra fejlesztése a Periféria Elhagyásáért Porcsalma Településen	EFOP-2.4.1-16-2017-00103	198 500 000Ft
	Roma Integrációs Program a Periféria Elhagyásáért Porcsalma Településen	EFOP-1.6.2-16-2017-00083	199 952 350 Ft
	„Óvoda épület bővítése Porcsalma településen”	MFP-FOB/2019	99 947 500 Ft.

Forrás: https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso

Lakosság, társadalmi szerkezet

MUTATÓ	2015	2016	2017	2018	2019
Állandó népesség száma (fő)	2864	2895	2920	2887	2835
Az állandó valamint ideiglenes jellegű belföldi oda- és elvándorlások különbségének 1000 lakosra vetített száma (fő)	-5,78	-12,54	-7,16	-32,51	-15,05
Az elveszületések és halálozások különbözetének 1000 lakosra vetített száma (fő)	3,25	6,09	5,01	2,89	5,14

Forrás: TEIR

Az élve születések száma, ha nem is nagy mértékben magasabb mint a halálozások száma. Ez sok esetben annak köszönhető, hogy főként a hátrányos helyzetű, főleg roma családok körében már fiatalon 14-16 éves korban a lányok gyermekeket vállalnak. Emellett azonban a szakmával, képesítéssel rendelkező fiatalok elköltöznak a településről.⁵

KSH adatok a nyitó adattáblából:

Lakosságszám (2021)	2713
Lakosságszám változása 2021/2011 (%)	101%
15 év alattiak aránya (2021)	21,3%
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	105%
60 éves és idősebbek aránya	23%
60 éves és idősebbek arányának változása 2021/2012 (%)	111%

³ <https://www.mavcsoport.hu/mav-start/belfoldi-utazas/2021-2022-evi-kozforgalmu-menetrend>;
https://www.mavcsoport.hu/sites/default/files/upload/page/114_v1119.pdf

⁴ <https://www.volانبusz.hu/hu/menetrendek/telepules-szerinti-menetrendi-kereso/P#horgony>

⁵ Helyi Esélyegyenlőségi Program 4-5.o.

Lakosság száma a szegregátumban (2011)	905
Egy főre jutó szja alap, Ft (2019)	2337594 Ft
Egy főre jutó szja alap klaszter átlagtól való eltérése,% (2019)	98%

A lakosság több mint 32%-a cigány, alulképzett, halmozottan hátrányos helyzetű, nagycsaládos.⁶

⁶ Helyi Esélyegyenlőségi Program 4-5.o.

Következtetések a település...

...térségi pozíciója tekintetében:

- rossz pozíció: nincsenek helyben munkahelyek és nincsen helyben elegendő szolgáltatás, és a térségi munkaerőpiac és szolgáltatások nehezen érhetőek el, a közlekedési viszonyok kedvezőtlenek, az útviszonyok rosszak, és a közösségi közlekedés nem megfelelő;
- közepes pozíció: helyben viszonylag elégségesek, illetve a közelben elérhetőek a szolgáltatások, a munkaerőpiac viszont nehezebben érhető el. Ha van is munkahely a közelben, az nem kompatibilis a célcsoport munkavállalási képességeivel;
- jobb pozíció: a munkaerőpiac viszonylag könnyen elérhető, vannak a közelben megfelelő munkahelyek, illetve jó közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik a település, és a szolgáltatások is elérhetőek.

...vegyes társadalmi szerkezetének fenntarthatósága tekintetében:

- gettósodó település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya nő a településen belül, a nem roma háztartások nagy arányban elköltöznek a településről. A települése lakossága jellemzően stagnál vagy nő;
- billegő település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya egyharmadnál magasabb, de kevesebb, mint a település lakosságának fele. A magasabb státuszú háztartások elköltöznek a településről. A település lakossága jellemzően enyhén csökken;
- jobb státuszú, vegyes összetételű település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya alacsonyabb, a nem roma lakosság közül a fiatalok egy része elköltözik a településről. A település lakossága jellemzően csökken.

Terepi interjúk

Interjú Kanyó Imre polgármester úrral (Porcsalma) és a Szociális Szolgáltató Központ vezetőjével, Németh Ildikóval, 2022. május 12-én.

Közlekedés:

Meglátásuk szerint a településen a buszközlekedés jó, vonatot nem használják. A cégek közvetlen járatot indítanak a településre (Mátészalka-Carl Zeiss Vision Hungary Kft., Nyírbátor-Coloplast Hungary Kft.). Csengerben működő Szamos Cipőgyár és Kereskedelmi Kft. műszakváltásához igazították a VOLAN busz járatait. Tyukod- Szatmári Konzervgyárba személyautóval vagy biciklivel járnak dolgozni, mivel közel van Porcsalmához.

Foglalkoztatás:

Tavasztól-őszig a foglalkoztatás „fellendül”. A településen helyben a mezőgazdasághoz kapcsolódó foglalkoztatás a jellemző, a magánvállalkozók szezonálisan foglalkoztatnak embereket (Porcsalma és Ökörítőfülpös között 40 hektár gyümölcsös: alma, meggy, állattartó telep). Az uborkázás visszaesett a korábbi évekhez képest (vetőmag, műtrágya ára többszörösére emelkedett), a visszaesés mértékét még nem látják.

A településen működő Tejüzemben (4761 Porcsalma, Batthyány István út 36.) 20 fő dolgozik, de csak részben foglalkoztatnak helyieket, mivel nem mindenki alkalmas.

Gyakori, hogy a helyben működő vállalkozások nem tudnak porcsalmi lakosokat foglalkoztatni, mivel vagy nincs meg a megfelelő végzettség, de sokkal inkább a helyiek kitartása hiányzik, napi fizetés esetén 2-3 nap után már nem mennek dolgozni.

Népesség:

A népességszám stagnáló, a romák aránya folyamatosan nő. saját becslésük alapján megközelítőleg 1 000 fő roma él a településen. 2020-2021-ben, a COVID alatt a születések száma megnőtt (ezt az éves gyermekvédelmi adatból látja a családsegítő), 50-56 gyermek született a településen, ebből megközelítőleg 5-6 magyar.

A településen működő mini bölcsődét jellemzően a munkába visszatérő anyukák veszik igénybe, hátrányos helyzetű, roma gyermek nem jár bölcsődébe. Tervezik a bölcsőde bővítését (2 csoportos). A BK ház szolgáltatásait veszik inkább igénybe. Az óvodában már 80-85 %-os a hátrányos helyzetű roma gyermekek aránya. Porcsalmi Általános Iskolába hasonlóan 80-85 %-os a hátrányos helyzetű roma gyermekek aránya.

Családsegítő elmondása alapján az óvodában még nincs probléma, kb 10 éves kortól kezdődnek a gondok a roma gyermekekkel, nehezíti a helyzetet, hogy nem jó szülői mintát látnak.

A magyar családok jellemzően vagy a Csengerben működő (Makovecz Imre Általános Iskola), vagy szomszédos településen Pátyodon működő (Móricz Zsigmond Görögkatolikus Óvoda és Kéttannyelvű Általános Iskola Pátyodi Dr. Antall József Tagintézménye), járatják a gyermekeket iskolába, óvodába.

Sok az egyszemélye, nyugdíjas háztartás a településen, több mint 400 fő. A nyugdíjasok egy része eladja ingatlanát és elköltözik.

Karácsony alkalmával 220 családnak állítottak össze csomagot az RNÖ írta össze a családokat.

Családsegítő tájékoztatása alapján 17 család van védelemben véve, 19 család van alapellátásban.

Többször tesznek javaslatot kiemelésre, mint ahány esetben a gyámhivatal kiemel.

Magyar családoknál is vannak tartozások, pontos információkkal nem rendelkeznek.

Uzsora, bántalmazás

Helyi uzsorás volt, aki irányította a romákat, de lecsukták, majd szabadulása után elköltözött a településről. Most alakítanak át egy házat boltnak (korábbi boltot megvette a COOP, így hitelre már nem lehet vásárolni). Filléres ABC alkalmazkodott a helyi igényekhez, hitelt nem ad, de pl. pelenkát darabra is lehet vásárolni. Az RNÖ elnök (Ötvös Barnabás) „még kárt is okoz”, nem tudja irányítani a település roma közösségét, csak a saját családjá előnyeit és lehetőségeit nézi.

Történt gyilkosság is a településen, egy idős ember gyilkoltak meg a nyugdíjáért.

Lakások

A településen 10 szolgálati lakás van.

Az EFOP 2.4.1 programban 6 szociális bérlakás került kialakításra integrált környezetben. 2021. december 1-vel költöztek a be a családok, a kártyás villanyóra beszerelése még folyamatban van, az EON lassú ügyintézése miatt.

A CSOK felhasználásával többen ki tudtak költözni a szegregátumból, 2020-ban 14 család, 2021-ben 2 család költözött az Ady Endre utca végére, ami így tovább szegregálódik.

Településen három szegregátum található:

1. Ady Endre-Zöldfa utca:

2. Toldi utca-Lehel utca:

30-40 m² ingatlanok.

3. Lehel köz:

80 m² ingatlanok.

Szegregátumban átlagban 8-10 fő él egy-egy ingatlanban.

Minden szolgáltató bent van az utcába, azonban a házakba a gáz nincs bekötve, sok ingatlannál pedig a közüzemi tartozások miatt nincs áram. A házakban nincs víz (korábbi felmérés szerint 120 ingatlanban egyáltalán nincs a víz bekötve), a közutakról hordják.

Nincs csatornahálózat.

Nem tudnak életveszélyes ingatlanról a településen. A nyílászárókkal folyamatos probléma van.

Folyamatos gond a fürdőszoba, WC hiánya az ingatlanokból. Nem minden ingatlannál van udvari WC.

Télen a fűtés a legnagyobb gond.

Sok a kártyás villanyórával felszerelt lakás, akinél kikötik az áramot, az a szomszédától viszi át.

Minden út aszfaltozott.

Minden családnak van tartozása, de azok mértékéről nincs információ.

A településen több ingatlant is román vagy kettős állampolgárok vásároltak meg.

A településen 2020-ban 100 eladó vagy üres ingatlan volt, szabad földterület nem jellemző.

A polgármester szerint lenne igény további szociális bérlakásra.

A családsegítő meglátása szerint először a fiatal lakosságot megtartó munkahelyekre lenne szükség, hogy csökkenjen az elvándorlások, elköltözések száma. Ha megint romákat költöztetnek akkor inkább az elköltözést fogja erősíteni a településen.

A település előregszik, az idősek nem költenek az ingatlanokra, nem újítanak fel, nem modernizálnak, az örökösök pedig eladják a házakat.

A szegregátumban lévő ingatlanok tulajdonviszonyai tisztázatlanok, gyakoriak a zsebszerződések, általában haláleset alkalmával, a hagyatéki eljárás során kerülnek felszínre ezek a gondok.

Az önkormányzat éves szinten 70-80 millió Ft-ot biztosít szociális ellátásra.

A FETE a Lehel közti szegregátumban vásárolt ingatlan (Lila akác kocsmá), most történik a felújítása

A település foglalkoztatási lehetőségét javíthatja, hogy megépül az ötszáz férőhelyes börtön Csengerben.

1.1.1 A település szerkezetének leírása (fél oldal)

A fejezet tartalma

A település központja és a szegregátumok állapota, a szilárd útburkolattal való ellátottság, közművek rendelkezésre állása, a helyi adottságok alapján hol, melyik településrészben vannak a legkritikusabb (külön: árvizes részek) és a fejlesztendő részek. Szegregátumok száma és elhelyezkedése. Van-e a településen elég lakható ingatlan, van-e elég felújítható ingatlan a településen, hogyan alakultak a lakóingatlan adás-vételek az elmúlt években.

KSH adatok a Nyitó adattáblából:

Lakásszám (2011)	998
Üres lakások száma (2011)	100
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	905
Lakásszám a szegregátumban (2011)	213
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	905
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	251
Lakások száma (2019)	999
WC nélküli lakások száma (2011)	264
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	60
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	2 750 000 Ft
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	52

Településen jelen lévő közműszolgáltatók:⁷

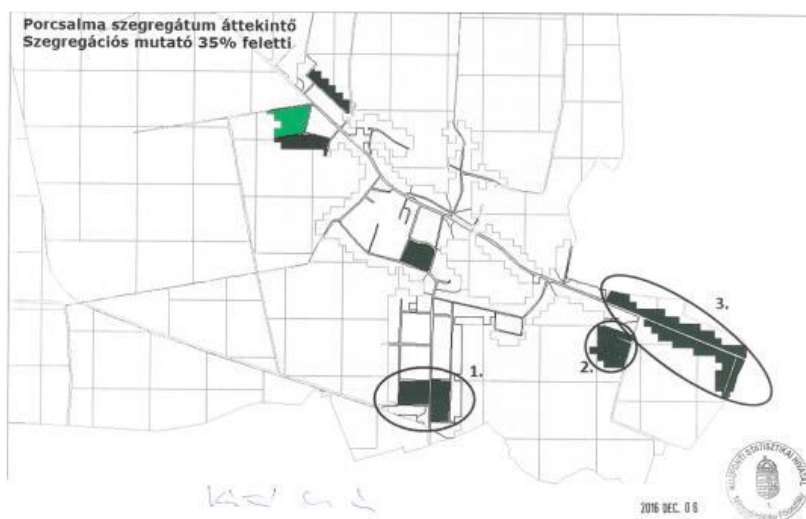
- DIGI Távközlési és Szolgáltató Kft.
- Elektronet Elektronikai és Telekommunikációs Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Magyar Telekom Távközlési Nyilvánosan Működő Részvénytársaság
- SiWorld Magyarország Távközlési Tervező és Kivitelező Korlátolt Felelősségű Társaság
- OPUS TIGÁZ Gázhálózati Zártkörűen Működő Részvénytársaságra
- KÉ-KER Karbantartási- Építőipari- Kereskedelmi és Szolgáltató Kft
- OPUS TITÁSZ Áramhálózati Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Tiszamenti Regionális Vízművek Zártkörűen Működő Részvénytársaság

A település közműellátottsága biztosított.

Porcsalma településen 17 bérlakás van. Porcsalma önkormányzatának bérlakásai az alkalmazottai számára nyújtanak lakhatási lehetőséget, kiemelten a hiány szakmák esetében, pl. a védőnők, pedagógusok letelepedése érdekében. A településen a vezetékes víz 83 %-ban, csatorna 63%-ban, áram 100%-ban, vezetékes gáz 75 %-ban biztosított megközelítőleg. Szociális bérlakás a településen 6 db van, ezek jelenleg üresek. A helyi lakosok rászorultságtól függően lakásfenntartási támogatást igényelhetnek. A hátrányos helyzetű házakban jellemzően nincs fürdőszoba, mosdó, kis alapterületen nagy számban laknak együtt, különösen fűtési szezonban zsúfoltak. A szegregátumban élők, a roma nemzetiségű lakosság 90 %-a. Magas a sokgyermekes és kisgyermekes családok száma. Az Önkormányzat kiemelten kezeli a romák helyzetét, ezt mutatják az elnyert pályázatok, programok.

⁷ <https://ekozmu.e-epites.hu/alkalmazas/lakosság/menu/terkep/tajekoztatás/kozmuterkep>

1. térkép Szegregátum térkép-Porcsalma

Forrás: EFOP-2.4.1-16-2017-00103-Lakhatási beavatkozási terv

2. térkép Szegregátum térkép-Porcsalma

Forrás: <https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/fete/>

1. Szegregátum településrész: Ady Endre utca, Bem József utca és Zöldfa utca.

Szegregátumban található ingatlanok száma 43 lakás, 114 fő él itt. Településen belül helyezkedik el. Vezetékes víz, gáz, csatorna, áramszolgáltatás elérhető. 1 km-es körzetben tömegközlekedés elérhető, aszfaltozott úttal rendelkezik.

2. Szegregátum településrész: Lehel köz.

A szegregátumban található ingatlanok száma 51 lakás, 366 fő él itt. Elhelyezkedése településen belül van. Vezetékes víz, gáz, áramszolgáltatás elérhető, csatornahálózat nincs. 1 km-es körzetben tömegközlekedés elérhető, aszfaltozott úttal rendelkezik. Sok a kóbor, beoltatlan kutya.

3. Szegregátum településrész: Lehel út és a Toldi utca.

Szegregátumban található ingatlanok száma 119 lakás, 425 fő él itt. Elhelyezkedése településen belül van. Vezetékes víz, gáz, áramszolgáltatás elérhető, csatornahálózat részben van. 1 km-es körzetben tömegközlekedés elérhető, aszfaltozott úttal rendelkezik. Sok a kóbor, beoltatlan kutya.

A szegregátumban élők egyre nagyobb körében az utóbbi években komoly igény támadt a kitörésre. Az óvodába és iskolába járó gyermekek, és fiatal szülei igényessége azt indikálja, hogy más környezetben biztosítsák a gyermekek egészséges fejlődéséhez szükséges feltételeket. A település más területeire kiköltözők a legalább szakiskolai végzettséggel rendelkezők köréből kerülnek ki, akik közül a család legalább egy tagja folyamatosan dolgozik, kereső tevékenységet folytat. Az igények felkeltésében fontos szerepe van az óvodának, az iskolának és az ott mutatott jó példának, jó gyakorlatnak. 2014-ben átadásra került a szegregátum központjában felújított Közöségi Ház, melynek szolgáltatását elsősorban a roma nemzetiséghez tartozó lakosság veszi igénybe (mosás, fürdési lehetőség). A házak

víz és ivóvíz ellátását főleg az utcákon található közkútból biztosítják. Rossz minőségi fűtési eszközzel, kályhával fűtenek.⁸

Egyéb lakáscélra használt, nem lakáscélú ingatlant a településen nem tartanak nyilván. Lakosok lakásfenntartási támogatást igényelhetnek.⁹

Következtetés a településre jellemző területi szegregáció jellegének és mértékének tekintetében:

- az egész település szegregátum;
- a településen belül a szegregált részek a település nagyobb részét teszik ki;
- településen belül a szegregált részek a település jelentős hányadát, de kevesebb mint felét teszik ki.;
- településen belül csak kisebb szegregált részek vannak;
- a szegregátum a fő településtesttől távolabb, elkülönült településrészként helyezkedik el;
- nincs szegregált rész a településen.

2. Terepi interjúk

⁸ Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

⁹ Helyi Esélyegyenlőségi Program

Lakhatással kapcsolatos fejlesztések (fél oldal)

A fejezet tartalma

A településen történt lakhatással kapcsolatos fejlesztések, amelyeket az elmúlt 10-15 évben valósítottak meg, külön hangsúllyal a 2014-2021 uniós programozási időszak EFOP telepprogramjára, esetleg az előző időszak TÁMOP telepprogramjára. A megvalósított programok eredményei (új, felújított lakások, bérlakások elosztásának módszere: milyen célcsoportoknak, milyen kiválasztással). A lakhatási körülmények javítását célzó soft programokkal kapcsolatos vélemények feltárása is szükséges.

EFOP-2.4.1-16-2017-00103 „Lakhatási körülmények javítása és környezeti infrastruktúra fejlesztése a Periféria Elhagyásáért Porcsalma Településen” elnevezésű projekt valósul meg a településen. Korábban nem volt szociális bérlakások kialakítását célzó program a településen. A projekt keretében 6 db integrált területen elhelyezkedő ház felújítását, szükség esetén bővítését tervezték, melyek szociális bérlakásként funkcionálnak, a szegregátumból való kilépés elősegítése érdekében. A bérlakások mellett a programból kialakításra került egy Csillagpont és Csillagház. A bérlakások elosztásáról, a kiválasztás módszertanáról nincs információnk.

Emellett Porcsalma településen 17 bérlakás van. Porcsalma önkormányzatának bérlakásai az alkalmazottai számára nyújtanak lakhatási lehetőséget, kiemelten a hiány szakmák esetében, pl. a védőnők, pedagógusok letelepedése érdekében. A településen a vezetékes víz 83 %-ban, csatorna 63%-ban, áram 100%-ban, vezetékes gáz 75 %-ban biztosított megközelítőleg. Szociális bérlakás a településen 6 db van, ezek jelenleg üresek. A helyi lakosok rászorultságtól függően lakásfenntartási támogatást igényelhetnek. A hátrányos helyzetű házakban jellemzően nincs fürdőszoba, mosdó, kis alapterületen nagy számban laknak együtt, különösen fűtési szezonban zsúfoltak. A szegregátumban élők, a roma nemzetiségű lakosság 90 %-a. Magas a sokgyermekes és kisgyermekes családok száma.¹⁰

2. Terepi interjúk

Az interjút alapvetően a településvezetéssel szükséges elvégezni. Azonban egyes részletekről a helyi szociális szakembereknek is lehet tudása, például a programokban megvalósuló soft beavatkozásokról illetve azok kapcsolatáról a beruházási elemekkel (pl. megfelelően egymásra épültek-e).

Az önkormányzat perspektívája és szerepvállalási készsége a programban (fél oldal)

A fejezet tartalma

Együtműködő, nem együtműködő, mennyire támogatja a településen belüli mobilizációt (szegregátumból kifelé, ha releváns) illetve a településről történő kifelé mobilizáció blokkolásához fűződik-e valamilyen érdeke? (pl. gyerekszám csökkenése a helyi intézmények működése miatt kockázatos, településüzemeltetéshez kapcsolódó közmunka, egyéb függőségi rendszerek)

A megvalósító szervezettel való együttműködések leírása:

Intézmény/	
Önkormányzat	
Roma nemzetiségi önkormányzat	Nemzetiségi önkormányzat elnöke (Ötvös Barnabás), a Gyerekesély programból finanszírozott, közösségi ház jelenlegi munkatársa. Igyekszik az embereknek segíteni, közösségi programokat szervezni! Munkaerőpiaci lehetőségekben inkább a saját rokonsága érdekeit előnyben részesíteni!
Védőnő	A Védőnői Szolgálat 2 fő védőnővel működik teljes munkaidőben, akik területi megosztás szerint látják el feladataikat, külön erre a célra kialakított épületben. Fenntartó a Porcsalmi Polgármesteri Hivatal. A védőnők tevékenységük során a lakosság szélesebb rétegével kerülnek kapcsolatba, a terhesgondozás, csecsemő és kisgyermek ellátás mellett az óvodában és az iskolában is végeznek tisztasági ellenőrzést, egészségügyi felvilágosítást, ismeretterjesztést
Óvoda	A településen egy napközi otthonos óvoda működik, hat óvodai csoporttal. Az óvodai férőhelyek száma 150. Nyitvatartási ideje: 6.30-17.30-ig. Porcsalma Nagyközség Önkormányzatának fenntartása alá tartozik. Rendezett udvarral,

¹⁰ Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

	udvari játékokkal, burkolt kertrésszel, fejlesztő szobával, fejlesztő játékokkal, önálló konyhával, öltözőszekrényvel ellátott intézmény. Teljes állású óvodapedagógusok száma 12 fő, 6 dajka, és 1 fő közmunkaprogramban teljes munkaidőben dolgozó van. Az óvodába beíratott gyermekek száma a 2021-es évben 146 volt.
BKH	Az intézmény két állandó dolgozóval működik. Végzettségek tekintetében 1 fő felsőfokú óvodapedagógus végzettségű teljes munkaidős, vezető beosztásban, 1 fő középfokú végzettségű, teljes munkaidős szakmai segítő, 1 fő közmunkaprogram keretén belül teljes munkaidőben van foglalkoztatva. Gyerekház 8:00-12:00-ig tart nyitva.
Általános iskola	A településnek egy általános iskolája van, a Mátészalkai Tankerületi Központ a fenntartója. Az iskola pedagógiai munkájában kiemelt figyelmet fordít a nevelésre, tehetséggondozásra, felzárkóztatásra, a sokoldalúságra, a korszerű ismeretközvetítésre.
Család- és Gyermekjóléti Szolgálat	Család –és Gyermekjóléti Szolgálat helyben biztosított, a Csengeri Kistérségi központtal, porcsalmi székhellyel, 1 fő gyermekjóléti és családsegítő alkalmazottal látja el a feladatot. Porcsalmán heti óraszámában 36 órában dolgoznak. Fenntartója a Porcsalmi Református egyházközség. A veszélyeztetettség jelzésére épülő gyermekjóléti szolgáltatás hatékonyságát jelentősen befolyásolja a jelzőrendszer működésének minősége. A jelzőrendszer tagjai: Család- és Gyermekjóléti Szolgálat, jegyző, orvos, védőnő, a közoktatási intézmények, rendőrség, civil szervezetek.

Következtetések az önkormányzat együttműködési készségét illetően:

- a bérlakásfejlesztéseket az önkormányzat alapvetően elutasítja;
- a bérlakásfejlesztésekkel szemben erős fenntartásai vannak (mivel eredendően konfliktusforrást lát benne), de ha kontrollálhatja, hogy hol és kik számára valósul meg, illetve a település egésze számára is látja az előnyét, akkor esetleg érdekeltté tehető benne;
- a bérlakásfejlesztéseket támogatja, a lakáskörülmények javításának és a településfejlesztésnek az eszközét látja benne.

2. Terepi interjúk

Interjúkérdések

A lakosság helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Foglalkoztatottság és jövedelmek szintje a célcsoport tekintetében: milyen típusú munkákat végeznek (közfoglalkoztatottság, alkalmi/idegénymunkák, hetelés, stb.), milyen jövedelemért, ezekben körülbelül hány fő érintett. Legfőbb szociális problémák (élethelyzetek, devianciák, eladósodottság, uzsora, perspektívák, mely szolgáltatásokhoz nem férnek hozzá, nem megfelelő minőségű szolgáltatások). Családok szociális helyzetük szerinti besorolása.

A munkaképes korú korcsoportba a lakosság 50 %-a tartozik, a munkanélküliség igen magas. A munkahelyek hiánya miatt igen jellemző a fiatalok, magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők elvándorlása.¹¹

A közfoglalkoztatotti létszám csökkenése mellett a regisztrált álláskeresők száma nőtt az elmúlt években. A településen az önkormányzat és intézményei a legnagyobb foglalkoztatók. A településre jellemzőek a jó mezőgazdasági adottságok.

1. táblázat Közfoglalkoztatás -Porcsalma

Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma *										
Porcsalma Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Csengeri járás	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020. év	2021. év	2022 01 - 3. hó
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	26	68	58	99	89	73	67	53	48	48
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	13	23	31	47	47	35	29	25	25	21
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	124	128	178	130	102	93	87	86	83	82
-- Mezőgazdaság	64	84	99	64	38	33	32	33	31	31
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	-	-	14	18	20	18	16	16	15	15
-- Szociális jellegű program	59	44	64	47	43	42	39	37	36	37
-- Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	0	0	-	-	-	-
-- Magas hozzáadott értékű program	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mindösszesen	163	218	267	276	238	202	184	164	156	151
Közfoglalkoztatási mutató	9,52%	12,71%	15,45%	15,77%	13,68%	11,55%	10,78%	9,80%	9,35%	9,06%
Ellátásban nem részesülő álláskeresők száma zárónapon	197	168	156	145	157	128	132	144	131	101
Álláskeresői ellátásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	15	18	21	25	27	21	20	31	27	39
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	115	72	68	53	65	80	77	67	82	85
Regisztrált álláskeresők száma zárónapon	327	258	245	224	248	229	230	242	241	226
-- Ebből tartós álláskereső	80	44	39	26	39	49	46	47	72	85
Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	19,14%	15,03%	14,18%	12,80%	14,28%	13,09%	13,48%	14,49%	14,47%	13,56%
Munkavállalási korú (15-64 éves) népesség száma	1 709	1 716	1 730	1 748	1 739	1 746	1 702	1 670	1 664	1 664
1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	
11%	12%	13%	14%	15%	16%	17%	18%	19%	20%+	

Forrás: <http://kozfoglalkoztatás.bm.hu/statisztika/terkep/CSEN024.HTM>

¹¹ Helyi Esélyegyenlőségi Program 4-5.o.

Nyilvántartott összes	365 napnál hosszabb ideje	Járadék típusú ellátás	Segély típusú ellátás	FHT, RSZS	Munkavállaló korú népesség ¹²	Relatív mutató % ¹³	Arányszám ¹⁴
230	89	20	15	87	1 664	13,82	3,62

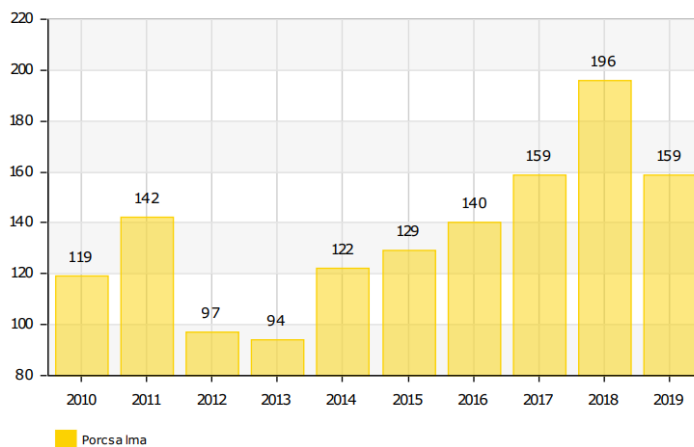
Forrás: https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/2/1/6/7/doc_url/T01_2022_04.pdf

Kiváló minőségű a termőtalaj és megfelelő az éghajlat is. Sokan kereset kiegészítésként, vagy főállásban foglalkoznak gazdálkodással, amely során mezőgazdasági idénymunkát is tudnak biztosítani a településen élők részére.

A megváltozott munkaképességűeknek a szomszédos Ökörítőfülpös településén a Start Noonprofit Kft. A 10 km-re lévő Csenger városában működő néhány nagyobb cég, illetve a szomszédos Tyukod községben lévő konzervgyár több embernek biztosít megélhetést, de jellemző, hogy csak rövid időszakra (2-4 hónapra) kötnek munkaszerződéseket. A közfoglalkozás keretében parkgondozást, sertéstelepi munkát, belvíz elvezető csatorna tisztítását, mezőgazdasági földutak gondozását, kerékpárút felújítását (térkő-gyártás), mezőgazdasági tevékenységeket (zöldségtermesztés az önkormányzat konyhájára) végeznek.¹⁵

A 8 általánosan alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők foglalkoztatására minimális az esély. Foglalkoztatás szempontjából hátrányos helyzetűek a gyermekvállalást követően a munkaerőpiacra visszatérő nők, az 55 év felettek, a nyugdíj előtt állók, valamint a megváltozott munkaképességű és fogyatékos emberek. Nehezen találnak munkát, kevésbé tudnak beilleszkedni. Alacsony az egész kistérségben a 15–24 éves korosztály munkaerőpiaci jelenléte is. A pályakezdő fiatalok elhelyezkedését elsősorban a munkalehetőségek száma, a térségi igényeknek nem megfelelő szakma választása és a szakmai tapasztalat hiánya befolyásolja. A helyi vállalkozások és kiskereskedelmi üzletek által foglalkoztatott lakosokról a településen nincs releváns adat. Porcsalmán tejfeldolgozó üzem működik: Szatmári East Milk Kft. Főleg helyi lakosok dolgoznak viszonylag kis létszámban, Szatmár-Food-Tech Kft, helyi szakmunkások számára biztosít megélhetést. Tyukodon lévő, szezonálisan jelentősebb létszámot foglalkoztató Tyukodi Konzervgyár elérhetősége jó, leginkább betanított munkások dolgoznak. A kistérségi központ viszonylag jól elérhető tömegközlekedéssel is, de munkahelyek csak elvétve vannak, pl. a Joseph Seibel Cipőgyárban. A megyeszékhely(ek) és a főváros távolsága a mindennapi munkába járást nem teszi lehetővé, ha valaki ott talál munkát, az a településről inkább elköltözik. Különösen nagy ennek a veszélye a magasan képzett, több szakmás szakembereket tekintve – akik jellemzően egész családjukkal választják az áttelepedést.¹⁶

1. diagram Elvándorlások száma

Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

¹² Munkav. korú népes. fő - a KSH népszámlási ill. népességnyelvántartási adatai az előző év január 1-i állapot szerint. (15-64 éves férfiak és 15-64 éves nők száma)

¹³ Relatív mutató - a nyilvántartott álláskeresők a munkavállalási korú népesség %-ában

¹⁴ Arányszám - a relatív mutatóhoz az országos relatív mutatóhoz viszonyított aránya

¹⁵ Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

¹⁶ Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

Az elmúlt években a vándorlási egyenleg folyamatosan negatív volt, (kiugróan magas a 2018-ban), azaz többen hagyták el a települést, mint ahányan odaköltöztek.

Az alacsony iskolázottság, rossz szociális körülmények, nem megfelelő lakókörnyezet tisztántartása, kevés jövedelem, alkalmazkodás hiánya, rendszertelen életmód, munkanélküliség, higiéniai problémák, korai gyermekvállalás, ezáltal a gyermeknevelési ismeretek hiánya, dohányzás és alkohol fogyasztás, a halmozottan hátrányos helyzet, értéktelenség érzés – jellemzőek a lakosságra. Települési intézményvezetők véleménye egységes volt: a családok részére több programot kell szervezni. Alkalom lenne az életvezetési, gyermekgondozási ismeretek bővítésére, közösségi élményekkel megerősíteni az emberi kapcsolatokat, közösségi kapcsolatokat. Rendszerességre lenne szükség az életükben. Az alacsony iskolai végzettség miatt elsősorban olyan munkahelyekre lenne szükség, ahol egyszerű és könnyen elsajátítható tevékenység folytatható. Szükség lenne olyan képzésekre, amelyek megkönnyítik a munkaerőpiacra bekapcsolódást. Olyan szakmákra, amit tudnak a mindennapi életükben is hasznosítani. Motivációra, célokra és hiteles példákra van szükségük.¹⁷

Eladósodottság ismert probléma a településen, mértékéről nincs információ, halmozottan hátrányos helyzetű családok gyakran kérnek segítséget az önkormányzattól szolgáltatások (gáz, villany, víz) visszaállítása érdekében. Adósságcsökkenítő támogatásról nem alkotott rendeletet az önkormányzat.¹⁸

A településen a szolgáltatások elérhetőek. Közlekedés szempontjából, mivel Csenger-Mátészalka útvonal keresztül megy a településen, így közlekedés szempontjából kedvezőbb helyzetűnek tekinthető. A járásban, a településen nincsenek nagy tömegeket felszívni tudó üzemek, vállalkozások amelyek tartós foglalkoztatottságot tudnának biztosítani.

A vándorlási veszteség elsősorban a térség kedvezőtlen munkaerőpiaci szerepkörének tudható be. A település lakosságmegtartó ereje folyamatosan gyengül. Képzett fiatalok egy része már nem költözik vagy rövid időn belül elköltözik a településről, általában járási székhelyekre (Csenger, Fehérgyarmat, Mátészalka), ritkábban a megyeszékhelyre, Nyíregyházára, fővárosba és külföldre.

Általános iskolás korú gyermekeket nevelő családok közül költöztek át Pátyodra (gyermekeket átírták), ahol az általános iskola fenntartását a görögkatolikus egyház vette át (Móricz Zsigmond Görögkatolikus Óvoda és Kéttannyelvű Általános Iskola Pátyodi Dr. Antall József Tagintézménye).

Az uzsora, eladósodottság, prostitúció, droghasználat, családon belüli erőszak jelenlétéről, mértékéről a rendelkezésre álló források nem adnak érdemi információt.

Családtípus	Családok száma
Teljes nyomorban élő családok: hosszabb távon is intenzív segítségre szoruló, alapvetően nincs munkaképes tagja a családnak, a család súlyos problémákkal küzd, tartós betegség/szenvedély-/mentális betegség jelen van. Teljes nyomorban élő család, akár magasfokú eladósodottság is jellemzi a családot. Ha van gyermek a családban, szülői kompetencia súlyosabb hiánya jelenik meg.	
Minimális öfenntartó képességgel rendelkező családok: megélhetési gondokkal küzdő család, de van olyan tagja, aki valamilyen szintű munkát végez, akár alkalmi/idénymunkát, akár közfoglalkoztatásban vesz részt. A gyerekekről alapvetően gondoskodnak. Fejleszhető a család munkaerőpiaci részvétele.	
Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok: viszonylag rendszeres munkával és jövedelemmel rendelkező család, ami nem feltétlenül jelent bejelentett munkából származik. Kiegyensúlyozottabb, rendszeres életvitellel rendelkeznek. Gyermeknevelési kompetenciáik viszonylag jók. Munkaerőpiaci részvétel fejlesztésére itt is szükség lehet.	

¹⁷ Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

¹⁸ Helyi Esélyegyenlőségi Program 28-29.o.

2. Terepi interjúk

A lakásállomány helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Épületek állapota, az életveszélyes, illetve kritikus állapotú házak száma, aránya a településen, illetve a szegregátum(ok)ban. Tulajdonviszonyok elsősorban a segítségre szoruló családok körében (legális tulajdonviszonyok, mennyire jellemző albérlet, uzsora bérlet, szivességi lakáshasználat), ezek mértékének becslése. Lakosúrsági viszonyok vizsgálata (a statisztikai adatok és a valós helyzet összevetése). Üres ingatlanok, illetve megvásárolható ingatlanok (ház, telek) száma (kapcsolódóan az üres ingatlanok tulajdonosi viszonyai, tehermentesek-e, ténylegesen megvásárolhatók-e).

Lakásállomány-Porcsalma-2020	db
Egyszobás lakások száma	107
Háromszobás lakások (a két és félszobásokkal együtt)	394
Kétszobás lakások (másfél szobásokkal együtt)	313
Lakásállomány	998
Négy és több szobás lakások (a három és félszobásokkal együtt)	184

Forrás: TEIR

KSH adatok a Nyitó adattáblából:

Közüemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	808
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	725
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	1010
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	662

A településen a közműszolgáltatás biztosított. A hátrányos helyzetű házakban jellemzően nincs fürdőszoba, mosdó, kis alapterületen nagy számban lagnak együtt, különösen fűtési szezonban zsúfoltak.

A szegregátumokban a lakások többsége alacsony komfortfokozatú, vagy komfort nélküli. A házakban többgenerációs nagycsaládok élnek.

3. térkép Terhelt földterületek

Forrás: <https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/fete/>

Lakástípusok (a lakott lakások tekintetében):	Lakások száma
életveszélyes házak	
jelenleg nem életveszélyes, de kritikus állapotú házak, amelyeket nem érdemes felújítani	
nem életveszélyes, de rossz állapotú házak, amelyek felújítással még egy időre lakhatóvá tehetőek (kb. 10 év), jobb állagú házak, amiket érdemes modernizálni	

A lakhatási beavatkozási terv

A lakhatási szegénység fő problémái (1 oldal)

A fejezet tartalma

Legfőbb lakhatási problémák összegzése a szegregációt, a közmű ellátottságot (közmű elérhetősége, közműszolgáltatásokból kikapcsolt lakások), a lakásállomány javítását, a tulajdonviszonyok rendezetlenségét, az eladósodottság problémáit is érintve.

Az alacsony iskolázottság, rossz szociális körülmények, nem megfelelő lakókörnyezet tisztántartása, kevés jövedelem, alkalmazkodás hiánya, rendszertelen életmód, munkanélküliség, higiéniai problémák.

Rendszerességre lenne szükség az életükben. Az alacsony iskolai végzettség miatt elsősorban olyan munkahelyekre lenne szükség, ahol egyszerű és könnyen elsajátítható tevékenység folytatható.

Motivációra, célokra és hiteles példákra van szükségük.

- A településen található három szegregátum, a település főbb problémaforrásai!
A teljes lakosság 2712 fő, melyből 213 lakásban, 905-en élnek a szegregátumokban és veszélyeztetett területen.
- szegregátumban kb. 45-50%-ra tehető azok száma akik nem fizetik a közműveket.¹⁹

3. táblázat Lakhatási problémák-Porcsalma

Beazonosított problémák	Fejlesztési lehetőségek
A betegségek késői felismerése, szűrővizsgálatokra nem időben eljutása hatalmas probléma	Prevenciók előadások, szűrőbuszok által elérhetőbbé tenni a vizsgálatokhoz jutást, szakrendelésekre való eljutás megoldása
Lakhatási körülmények	Lakhatási körülményeket célzó beavatkozások, bérlakásokba kiemelési lehetőség
Közműproblémák	Alapvető megoldás lehetne, ha kiépülne a szennyvízhálózat és biztosítani lehetne lakások számára mobil WC-t, alapvető tisztálkodási lehetőséget
Nem megfelelő fűtőhasználat, rossz kályha, kályhacső, gyakori falopás	Kályhaprogram, tüzelő támogatások, bűnmegelőző program a lopások ellen

Forrás: Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

¹⁹ Magyar Református Szeretetszolgálat: Települési Szociális Diagnózis-Porcsalma, 2021

Összefoglaló mátrix a bérlakásfejlesztések megalapozásához:

Család-lakáshelyzet mátrix: elsősorban a segítségre szoruló családokra koncentrálva

	Teljes nyomorban élő családok	Minimális önfenntartási képességgel rendelkező családok	Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok	Összesen
azonnali életveszélyt jelentő lakás				
rossz lakásállag, még nem életveszély, de nem érdemes rajta semmit csinálni				
nagyon rossz állagú, de valami felújítással még egy ideig lakhatóvá tehető (5-10 év)				
olyan lakás, amit érdemes felújítani, modernizálni				
Összesen				

Fő beavatkozási irányok kijelölése és prioritizálási szintek leírása (2 oldal)

A fejezet célja, hogy a feltárt problémák mentén megfogalmazza a lakhatási szegénységet enyhítő beavatkozások körét és a szükségletek alapján mutató nagyságrendjét függetlenül attól, hogy jelenleg melyik beavatkozáshoz milyen szintű forrás áll rendelkezésre. A beavatkozások tehát diagnózis alapúak és nem csak az RRF által lehetővé tett intézkedésekre koncentrálnak, hanem mindazokra, amelyek a helyi szükségletfeltárás alapján elengedhetetlennek mutatkoznak a lakhatási problémák csökkentése érdekében. A beavatkozások kialakításánál érvényesíteni kell a beavatkozások egymásra épülésének szemléletét, tehát meg kell fogalmazni azokat a soft programokat is, melyek a megalapozzák a lakhatás fizikai körülményeit javító beruházásokat.

Adósságkezelés elindítása és folyamatos kiterjesztése a településen az egyik legfontosabb alapját képezi a magasabb szintű lakhatást nyújtó programoknak, mivel addig, míg az adósságok fennállnak, a családok nem tudják kellőképpen növelni a rendszeres jövedelmüket és így nem tudják vállalni a magasabb lakhatási költségek rendszeres fizetését. A hivatalosan fennálló adósságok jelentősen gátolják a bejelentett munkavállalást, hiszen a legális jövedelem megjelenésével rögtön megindul a tartozások levonása a fizetésből. Az uzsorával való eladósodás a családoktól havi szinten von el jelentős anyagi forrásokat, ami ellehetetleníti, hogy kitörjenek a nyomorból. Éppen ezért mind a hivatalos, mind az informális adósságokat kezelnie kell a programoknak. A közművek visszakapcsolásának is alapját képezi az adott típusú lakhatási költségekkel fennálló tartozás törlesztése (bár ha van a családban más felnőtt, akkor vannak esetek, amikor az új bekötés „az ő nevére” is intézhető). Az adósságkezelést a kevésbé eladósodott családok körében kell megkezdeni, akiknek a lakhatási körülményei így gyorsabban javíthatók, majd fokozatosan ki kell terjeszteni a mélyebben eladósodott családok felé.²⁰ Itt szükséges meghatározni, hogy körülbelül hány olyan háztartás van, akiknek az adóssága belátható időn belül kezelhető, és így könnyebben bevonhatók már a kezdetektől, illetve hány olyan, akiknek csak hosszabb távon rendezhető az adóssága. Ahol a FETE program már ott van, jelezni szükséges azon háztartások számát, akikkel már folyik az adósságkezelési munka.

Háztartásgazdálkodást, pénzbeosztás tudatosságát javító programok, melyek megalapozzák a magasabb szintű lakhatási költségek rendszeres fizetését.

Tulajdonviszonyok rendezése: alapvetően jogi segítségnyújtásból áll, de a családok számára jelentősebb anyagi terhet is jelent, mivel ha több hitellel vagy tartozással kapcsolatos bejegyzés is van a tulajdoni lapokon, azok tételenkénti rendezése több tízezer forintba is kerülhet.

Magántulajdonú lakások felújításának segítésére kialakított program, ami többféle elemből tevődhet össze. A FAGYI program keretében már most is működik a tetőkommandó a kisebb összegű beavatkozást igénylő kritikus helyzetek kezelésére. Ennél azonban nagyobb léptékű programok kialakítására is szükség lehet, ami akkor hatékony, ha a családok együttműködésén és a saját erőforrásaik bevonásán nyugszik: a család saját munkájával és megtakarításaival járul hozzá a felújítás megvalósításához, míg a program építőanyagot és a szakembereket adja. A beavatkozás hatékonyságát növelheti, ha egy közösségi szintű, kalákaszerű program kerül kialakításra, melyben a résztvevők közösen dolgoznak az éppen felújítandó házon. A beavatkozási tervben meg kell jelölni, hogy potenciálisan hány olyan együttműködő (illetve együttműködővé tehető) család van, akinek a házat érdemes lehet ilyen formában felújítani.

Krizislakás létrehozása elsősorban olyan településen lehet szükség, ahol a lakások állapota nagyon rossz és a családok eleve nagyon zsúfoltan élnek, így nagyon korlátozott a családba fogadás lehetősége abban az esetben, ha életveszélyessé válik egy lakóház, vagy olyan körülmény lép fel, hogy a családnak el kell hagynia az aktuális lakhatási lehetőségét. Itt azt szükséges megjeleníteni, hogy

²⁰ Bár a több millió Ft adóssággal rendelkező családok helyzete a legtöbb esetben nem rendezhető a jelenlegi feltételek között. Ezekben az esetekben központilag indított magáncsőd jellegű programokra lenne szükség.

jelenleg hány ilyen élethelyzetben lévő család van, akik számára a krízislakás jelenthetne azonnali megoldást.

Bérlakásfejlesztés jobb minőségű lakhatási lehetőségek létrehozása érdekében az RRF program keretében. A beavatkozás történhet meglévő lakóingatlan megvásárlásával és felújításával illetve új lakás építésével. A program feltételrendszerének értelmében az új lakások építése a településen nem okozhatja a szegregáció növekedését, és javasolt törekedni arra is, hogy a felújítandó lakások minél nagyobb részben az integrált településrészekben valósuljanak meg, ahol ez reális. A célcsoportba olyan mobilizálható családok tartoznak, akik már rendelkeznek valamilyen szintű önfenntartó képességgel és képessé tehetőek a jövedelmük növelésére már rövidebb távon is.

A FETE / RRF bérlakásfejlesztés programjának keretén belül lehetőség van arra, hogy családok **mobilizálása a településen kívüli** másik, jobb pozíciójú, a munkaerőpiaccal vagy munkaerőpiachoz lényegesen közelebb elhelyezkedő településre (növekedési centrum) történjen. Ennek a beavatkozásnak a célcsoportja elsősorban azok a családok képezik, akik képesek élni a jobb munkalehetőségekkel.

A fenti beavatkozások tervezése három beavatkozási szint (priorizálási szintek) mentén csoportosítható, melyekre ki kell alakítani a fenti beavatkozások kombinációit. Ezek a következők:

1. Kríziskezelés szintje:

- a. Azonnali életveszély miatt beavatkozást igénylő családok (a lakás fizikailag életveszélyes, azonnali kiköltözés szükséges);
- b. Fennálló veszélyeztetés kockázata miatt beavatkozást igénylő családok (a családi/emberi kapcsolatok a család egy részének azonnali kiemelését teszik szükségessé)
- c. Tartósan beteg családtag ellátására alkalmatlan lakhatási helyzetben élő családok

2. Stabilizáció szintje:

- a. Szubstandard de még felújítható lakásban élő család bizonytalan jogi helyzetben
- b. Eladósodott család saját vagy más tulajdonban, amely állapota még 5-10 évig lakható kisebb javításokkal
- c. Az önerőből történő fejlesztéseket megfizetni nem, de (amennyiben ez a fejlesztés eredménye) magasabb lakhatási költségeket stabilan megfizetni tudó és fenntartani képes családok

3. Mobilizáció szintje:

- a. Az önerőből történő tulajdonszerzést megfizetni nem képes, de magasabb lakhatási költségeket stabilan megfizetni tudó és fenntartani képes családok a településen belül;
- b. Az önerőből történő tulajdonszerzést megfizetni nem képes, de magasabb lakhatási költségeket stabilan megfizetni tudó és fenntartani képes családok a településen kívül.

A három szinten elhelyezett családok köre attól is függ, hogy a település egészének helyzete milyen mozgásteret enged, azaz a település szerkezete (ide értve a méretét is), pozíciója és a képe összességében is kiindulópontja annak, hogy mely prioritási szinteket kell nagyobb hangsúllyal kezelni az adott településen. Fontos megjegyezni, hogy az egyes alapmodellekhez rendelt beavatkozások pénzügyi forrása eltérő lehet, és a „2000 bérlakás program” csak részben kapcsolódik hozzájuk.

A lakhatási szegénység kezelését célzó fejlesztések fő típusai célcsoportok szerint

Bérlakásprogram fejlesztései

Kríziskezelés

- Életveszély miatti kiköltözés;
- veszélyeztetés miatt azonnali kiemelés
- Tartósan beteg családtag ellátása

Mobilizálás:

- tulajdonszerzést megfizetni nem képes, de fizetőképese családok a településen belül
- tulajdonszerzést megfizetni nem képes, de fizetőképese családok a településen kívül

Magántulajdon fejlesztése

Stabilizálás

- közművesítés után magasabb fenntartási költséget megfizetni képes családok

Soft elemek (adósságkezelés, jogi szolgáltatások)

Stabilizálás

- felújítható lakásban élő család bizonytalan jogi helyzetben
- 5-10 évig működésképesen tartható lakásban élő eladósodott család

Bérlakásfejlesztés beavatkozási terve (3-4 oldal)

Ez a fejezet már „csak” a bérlakásprogramra fókuszál és annak nagyságrendjének, céljainak és célcsoportjainak, illetve javasolt megoldási modelljének konkretizálását szolgálja.

A fejlesztések nagyságrendjét a feltárt szükségletekből kiindulva kell meghatározni. A szükséglet alapján meghatározott fejlesztések nagyságrendjét az alábbi szempontok szerint lehet korrigálni:

A bérlakásfejlesztés nagyságrendjét helyben módosító tényezők:

- település közlekedési összeköttetései: alapvetően azt határozza meg, hogy a település lakossága elérheti-e a településről a munkahelyeket és szolgáltatásokat;
- helyi gazdaság fejlesztését szolgáló beruházások megléte a településen vagy közvetlen környezetében: hosszabb távon a település szűkebb térsége tud-e munkahelyeket biztosítani a lakosságnak;
- helyben elérhető eladó és felújítható ingatlanok köre: reálisan megvalósíthatók-e a bérlakásfejlesztések;
- helyben rendelkezésre álló közműinfrastruktúra: a lakásfejlesztéseken érintett területeken rendelkezésre állnak-e az áram, víz és közcsatorna közművek, amire a fejlesztett ingatlanokat rá lehet kötni;
- megvásárlandó ingatlanok tulajdonviszonyai rendezettek-e: a nagymértékben rendezetlen tulajdonviszonyok megakadályozzák az ingatlanok vásárlását;
- uzsora: ha a célcsoport családjainak nagyrésze érintett az uzsora csapdában, akkor az korlátozza a mobilizálható családok körét;
- iskola, szociális szolgáltatások elérhetősége: ha nem érhető el jó minőségű szolgáltatások az hosszabb távon gátolja a célcsoport társadalmi felemelkedését;
- szegregátumok relatív mérete a településen: az erősen gettósodó településeken a célcsoport tartós integrációs esélyei jelentősen kisebbek mint a társadalmilag vegyesebb összetételű településeken.

A bérlakásfejlesztés településhatárokon kívülre történő mobilizálás lehetőségeit csökkentő tényezők (ezek közül van, amelyik a fogadó település ismerete nélkül nem határozható meg a tervezésnek ebben a fázisában) az alábbiak:

- településvezetés érdekelt a lakosság megtartásában;;
- konfliktusok a küldő és befogadó települések között (családi szint);
- ellenállás a fogadó településeken a roma családok ellen;
- szegregátumok potenciális áthelyeződése, a szegregáció növekedése a fogadó településen;
- a térségben nincsen jelentősebb növekedési centrumot jelentő település;
- a rokonsági kapcsolatok a településen nagyon erősek, visszatartó erővel bírnak az elköltözni vágyó családok esetében is;
- a fogadó településen a lakóingatlanok magas árszínvonala.

A bérlakásfejlesztések alapvetően három típusú modellt követhetnek a családok mobilizációja szempontjából:

- (1) Az első típus, mikor a program megveszi a család lakását és **a felújított lakásban a család bérlőként benne marad**. Ez elsősorban abban az esetekben jelenthet megoldást, ha a lakóház felújítása jelentősebb összegbe kerül, de a lakóház a településen belül jó elhelyezkedéssel bír.
- (2) A második típusú modell a **lépcsőzetes lakásmobilitás kialakítása**, ami jelentős pozitív hozzáadékkal bír. A lépcsőzetes lakásmobilitás modell logikája szerint a megüresedett lakást hátra hagyó (jobb helyre, magasabb minőségű lakhatásba) kiköltöztetett lakók helyébe rosszabb helyzetből érkező családok tudnak költözni – vagy magántulajdonosként, vagy bérlőként –, arányaiban kisebb kockázatot vállalva a lakhatási költségek megnövekedése tekintetében. Ezt a filtrációra alapuló lépcsőzetes modellt számos bérlakásprogramban alkalmazzák mind városi, mind falusi programokon belül, éppen azért, hogy a családok alkalmazkodási kényszerét és kockázatvállalását reális mederben tartsák, ugyanakkor mégis jobb fizikai körülmények közé, biztonságos helyzetbe kerülhessenek a mobilizált családok.
- (3) A harmadik modellben, ami sok településen valószínűleg a leggyakoribb eset lesz, nem lesz megüresedett és beköltözhető lakás a bérlakások segítségével mobilizált családok nyomán, hiszen – ahogy azt a prioritizálódó esetek is mutatják – **a családok szétköltöztetése** esetén van hátramaradó család az adott lakhatásban. Ezzel együtt ebben a folyamatban is várható a stabilizáló, megerősítő kimenet a lakásban maradt család(rész) tekintetében is, már csak azért is, mert a lakhatási helyzet zsúfoltságának normalizálódása egy biztonságosabb, stressznek és konfliktusforrásoknak kevésbé kitett és stabilabb élethelyzetet eredményezhet.

A beavatkozások nagyságrendjének tervezéséhez jól használható a „Lakhatási szegénység fő problémáit” összefoglaló fejezet család-lakáshelyzet mátrixa, mely a családok potenciális bevonhatóságának figyelembe vételével jeleníti meg a jelenleg ismert szükségleteket. Fontos hangsúlyozni, hogy a tervezett bérlakásfejlesztésekhez nem egy konkrét számot kell meghatározni, hanem egy „-tól, -ig” nagyságrendet. A nagyságrend meghatározása mellett a mátrix magyarázataként érdemes kitérni arra, hogy melyek helyben azok a fő tényezők, amelyek „a végleges számot” befolyásolhatják.

A bérlakásfejlesztések konkrét módját még nem kell meghatározni a beavatkozási tervben, az majd a cselekvési terv feladata lesz. Viszont a tervezés operacionalizálását már most is segítheti, ha már a potenciálisan bevonható családok körében gondolkodva konkrét megoldások is felmerülnek. Ezt a gondolkodást segítheti az alábbi mátrix, mely tartalmazza egyrészt a fenti modelleket, másrészt hogy a bérlakás milyen formában (felújítás, új építés), hol (a településen vagy azon kívül) jön létre.

Bérlakás beavatkozások tervezését segítő mátrix: igények és lehetőségek szerint kialakítható megoldás típusok

	Településen belül meglévő lakás	Új lakásépítés településen	Mobilizáció (településen kívüli lakás)	Összesen
Lakottan veszi meg a program a család lakását és felújítja (a család benne marad)				
Üres lakást vesz a program				
A létrehozott bérlakásba olyan család költözik, akinek a megszűnt a lakhatása (lebontják, kilakoltatták)				
Túlzsúfolt lakásból szétköltöző család költözik be				
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, de a program nem veszi meg a lakást				
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, és a program megveszi a megüresedett lakást				
Összesen				

4. táblázat A bérlakásfejlesztés nagyságrendjét módosító tényezők a települési diagnózis alapján, mutatókkal

	Bérlakásfejlesztés nagyságrendjét <u>növelő</u> irányba ható tényezők	Bérlakásfejlesztés nagyságrendjét <u>csökkentő</u> irányba ható tényezők	Mérőszám / kvalitatív indikátor
település közlekedési összeköttetései	amennyiben az összeköttetések erősek , a munkahelyekre ingázást lehetővé teszik, és az elingázás távolsága életszerű	amennyiben az összeköttetések gyengék és költségesek , mind a közúti, mind a közösségi közlekedési viszonylatban, a munkahelyekre ingázást nem teszik lehetővé	(1) elingázók relatív aránya a helyben foglalkoztathatókhoz képest (2) ingázás napi távolsága és ráfordított idő
helyi gazdaság fejlesztését szolgáló beruházások megléte	amennyiben foglalkoztatás bővülését szolgálja az addig csak közmunkában keresők köréhez képest	amennyiben nem módosul érdemben a csak közmunkában elhelyezhető aktív korúak aránya	(1) az ezekben a beruházásokban létrejött munkahelyek aránya (2) beruházások hozzájárulása a közmunkában foglalkoztatottak csökkenéséhez
helyben elérhető eladó és felújítható ingatlanok köre	amennyiben az elérhető lakások gazdaságosan felújíthatók a helyi lakáspiaci viszonyok között	amennyiben kevés vagy nincs elérhető és / vagy gazdaságosan felújítható lakás a helyi lakáspiaci viszonyok között	(1) megvásárolható és felújítható lakások száma (a települési kvótához képest)
közműinfrastruktúra	amennyiben a terület közművesített és az adott ingatlan esetén rendelkezésre áll a rácsatlakozási lehetőség	amennyiben a vízi-közmű hálózatra való rácsatlakozás nem lehetséges , új építés esetén pedig nem elérhető a csatornahálózat	(1) vízi-közműhálózat kiépítettsége a településen a potenciálisan fejleszthető településrészen, telken
megvásárlandó ingatlanok tulajdonviszonyai	amennyiben tiszta vagy alacsony költséggel tisztázhatók a jogviszonyok	terhelt és sok tulajdonos által birtokolt ingatlanok	(1) TAKARNET adatok
uzsora	főképp a lakhatási helyzetekben lecsapódó kevés uzsora	a településen elterjedt uzsora, szerteágazó függőségi helyzetek	(1) helyben informálisan bérbeadott lakások aránya (2) kiterjedt uzsorával foglalkozó családok jelenléte
iskola, szociális szolgáltatások elérhetősége	a helyben elérhető szolgáltatások köre a gyermekes, munkaképes korú	a gyermekes, munkaképes korú szülővel rendelkező családok jóllétéhez szükséges szolgáltatások hiányoznak	(1) óvodai férőhelyek száma (2) iskolai férőhelyek száma

	szülővel rendelkező családok jóllétét szolgálja		(3) betöltött háziiorvosi / gyermekorvosi praxis
szegregátumok relatív mérete a településen	kis szegregátum(ok), a településközpont nem szegregátum	egységesen hanyatló, többségében nyomorúságos élethelyzetek növekedő mértékben	(1) szegregátum lakosságának relatív mérete és növekedése a település egészének lakosságához képest

5. táblázat A bérlakásfejlesztés településhatárokra kívülre történő mobilizálási céljának nagyságrendjét módosító tényezők a települési diagnózis alapján, mutatókkal

	Mobilizálás nagyságrendjét <u>növelő</u> irányba ható tényezők	Mobilizálás nagyságrendjét <u>csökkentő</u> irányba ható tényezők	Mérőszám / kvalitatív indikátor
településvezetés érdekelt a lakosság megtartásában	amennyiben nincs minőségi szolgáltatást nyújtó intézmény	amennyiben a köznevelési intézmény minőségi szolgáltatást nyújt	(1) szabad férőhelyek aránya (2) jobb módúak elhordják a gyermeküket
konfliktusok a küldő és befogadó települések között (családi szint)	amennyiben kiegyensúlyozott a viszony	adott településről érkezőkkel szemben az nagyok az előítéletek	(1) bevett költözési irányok a településről
ellenállás a fogadó településeken a roma családok ellen	amennyiben alacsony az előítéletesség	amennyiben erős az elutasítás és a diszkrimináció	(1) az adott településre átköltözők tapasztalata (2) visszaáramlás konfliktusok miatt
szegregátumok potenciális áthelyeződése a fogadó településen	amennyiben az átköltözések az nem léte hoznak gócpontot, nem nő számottevően a szegregáció	a fogadó területen magas és jelentősen nő a hátrányos helyzetű lakosság aránya a településhez képest	(1) telepek / szegregátumok mérete és méretének alakulása a fogadó településen
van-e a közelben térségi növekedési centrum	amennyiben át lehet költözni a helyi növekedési centrumba	amennyiben nincs ilyen centrum és messzebb nehéz mobilizálni a családokat	(1) járásközpont vagy funkcionális településcsoport foglalkoztatási helyzetének alakulása (2) távolabbi centrumokban a költözés nem jellemző a településről
a családok egymás segítőkapszolatrendszerától való függőség	amennyiben az informális hálózat mellett nincs folyamatos támogatásra az élet minden területén	amennyiben csak az informális hálózat tartása és folyamatos szociális támogatás mellett boldogul a család	(1) családsegítésbe (nem) bevont családok köre és állapota
céltelepülés árszínvonala	amennyiben a céltelepülési lakások gazdaságosabban újíthatók fel a	amennyiben megfizethetetlen az árkülönbség	(1) megvásárolható és felújítható lakások száma (2) árkülönbség mértéke

célterületi lakáspiaci
viszonyokhoz képest

Opcionális kiegészítő fejezet

Amennyiben a beavatkozási terv megvalósításában fontos további szervezeti együttműködés, vagy olyan, kifejezetten a településre jellemző kockázatok társulnak hozzá, amelyeket a fenti tematikus fejezetekben nem lehetett körbejárni, szükséges lehet egy kiegészítő fejezet írása.